

COMTE DE CAYLUS ή JOHANN JOACHIM WINCKELMANN

Ένας ή δύο οι πατέρες της Κλασικής Αρχαιολογίας;

Συμβολή στην Ιστορία της Κλασικής Αρχαιολογίας και της αρχαίας ελληνικής τέχνης

Σχεδόν ανεπιφύλακτα θεωρείται σήμερα –τόσο από τους αρχαιολόγους όσο και από τους ιστορικούς της Τέχνης– ο Johann Joachim Winckelmann² ως ο “πατέρας της Κλασικής Αρχαιολογίας”, του οποίου το έργο και οι έρευνες έχουν τιμηθεί και αξιολογηθεί μέσα από μια πλούσια και ανεξάντλητη βιβλιογραφία. Τούτες οι παρατηρήσεις δεν έχουν την πρόθεση να μειώσουν το αναμφισβήτητα αξιόλογο έργο του μεγάλου Γερμανού ερευνητή της αρχαιότητας, πρέπει όμως να σημειωθεί πως μερικά χρόνια πριν από τον Winckelmann ο Γάλλος συνάδελφός του Comte de Caylus είχε ήδη προσφέρει σημαντικά στον τομέα ανάπτυξης της Αρχαιολογίας. Έχοντας ως αφετηρία το γεγονός ότι η συμβολή του Winckelmann, αν συνοψισθεί μέσα από τις έρευνές του, συνίσταται σε δύο ουσιαστικά σημεία: α) στο ότι τα μνημεία της αρχαιότητας δε χρησιμοποιούνται πια –μετά τις έρευνες του Winckelmann– μόνο για ερμηνευτικούς σκοπούς της κλασικής Φιλολογίας, αλλά αντιμετωπίζονται σαν αυτόνομα έργα τέχνης με τη δική τους αποδεικτική αξία για την τέχνη και την ιστορία της τέχνης, τις απαρχές της και την αναγνώριση της ενυπάρχουσας αισθητικής αξίας σε αυτά, β) στην προσπάθειά του για την πρώτη επιστημονικά τεκμηριωμένη χρονολόγηση της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής τέχνης, τότε θα πρέπει να τοποθετήσουμε δίπλα στον Winckelmann και τον Comte de Caylus (Anne Claude de Tubières, comte de Caylus, 1692-1765)³.

Δρ. Αντρέας Ανδρέου

Αρχαιολόγος - Ιστορικός, Ειδ. Επιστήμη. Α.Π.Θ. — Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας

Ο Comte de Caylus δεν ήταν μόνον ένας αναγνώρισμένου κύρους επιστήμονας σε όλη την Ευρώπη αλλά, ακόμη περισσότερο, ένας μακιής με μεγάλη επιρροή και ένθερμος υποστηρικτής του ανερχόμενου “νεοκλασικισμού” στη Γαλλία. Προπαγάνδιζε και πρωθυΐσεις τη θεωρία του και τις απόψεις του για ανανέωση της τέχνης της εποχής του μέσα από την αρχαία ελληνική τέχνη ήδη από το 1749, στις δύο βασιλικές Ακαδημίες, την Académie Royale de Peinture et de Sculpture και την Académie Royale des Inscriptions et Belles Lettres, δηλαδή την Ακαδημία των Καλών Τεχνών και την Ακαδημία Σπουδών της Αρχαιότητας

στο Παρίσι. Οι εκτενείς και αξιόλογες έρευνές του για την τέχνη και τον πολιτισμό των αρχαίων δημοσιεύονται στο χρονικό διάστημα 1752-1760 με τον τίτλο “Recueil d’Antiquités Egyptiennes, Etrusques, Grecques, Romaines et Gaulloises”.

Μέσα από τα ταξίδια του σε σημαντικά κέντρα τέχνης της αρχαιότητας, συλλέγει τις πρώτες του γνώσεις και πληροφορίες γύρω από αυτά. Στα 1714 και 1715 ταξιδεύει σε ολόκληρη την Ιταλία και παρέμεινε αρκετόν καιρό στη Ρώμη. Από το 1716 έως και το 1717 συνέδεσε το Γάλλο πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη. Κατά την παραμονή του στην Θεωμανική αυτοκρατορία είχε

την ευκαρία να επισκεφθεί αρχαιολογικούς-ιστορικούς τόπους του μικρασιατικού παραλιακού χώρου και της ηγεμονικής Ελλάδας. Οι επόμενες του αρχαιολογικές έρευνες γίνονται –σε αντίθεση με τον Winckelmann– μακριά από τους αρχαιολογικούς χώρους και μόνο από το Παρίσι. Τα ενδιαφέρον του Comte de Caylus για τη σύγχρονη της εποχής του τέχνη ήταν παλαιότερο από αυτό για την ιστορία της τέχνης της αρχαίας εποχής. Ήδη από τη δεκαετία του 1720 ξεκινάει την εντατική την ενασχόληση ως χαλκογράφος. Τη θεματογραφία του αντλεί από τα πρωτότυπα έργα των Γάλλων καλλιτεχνών της εποχής του, τους οποίου-

ους γνωρίζει τις περισσότερες φορές προσωπικά. Τόσο οι πρωτικές του εικαστικές δημοσιγρίες όσο και η θέση επιφρόνης που κατέχει ως μέλος της ψηλής αριστοκρατικής κοινωνίας στη Γαλλία δευτερούντων την είσοδο του, το 1731, στη βασιλική Ακαδημία των Τεχνών με τον τίτλο «*σύμβουλος Τέχνης*». Από τη θέση του αυτή και στηριζόμενος στα σημαντικά περιουσιακά του στοιχεία καθώς και στις γνωριμίες και τις σχέσεις στις οποίες με το πολιτικούς παράγοντες επιφρόνης, προωθεί νέους καλλιτέχνες και υποστηρίζει προσωπικά τις νέες εικαστικές τάσεις της εποχής του. Η μεγάλη του συλλογή αρχαίων αντικειμένων ήταν ο κύριος λόγος για να το ποποθετηθεί το 1742 στο τμήμα ερευνών για την αρχαία τέχνη της Γαλλικής Ακαδημίας (*Académie des Inscriptions et Belles Lettres*), τοποθέτηση η οποία παρέχει στον Caylus τη μοναδική ευκαιρία ν' αναλάβει διαιμεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα στις δύο Ακαδημίες που αναφέρεμε παραπάνω. Προκειμένου να πρωθήσει το ολόνα αυξανόμενον ενδιαφέρον του για μια κλασικιστική μεταρρύθμιση της τέχνης στα πλαίσια της Ακαδημίας των Τεχνών, διοργανώνει διαδελφες πάνω σε θεμελιακά ερωτήματα και προβληματικά καθώς και συζητήσεις για την αναδιοργάνωση εικαστικών και θεωρητικών προβλημάτων της τέχνης. «Ηδη οι σύγχρονοι του αναγνώριζον στο πρόσωπό του τον πραγματικό μύστη και εραστή της Ελλάδας για τη δεκαετία του 1750-1760. Μέσα από αυτό το νέο ρεύμα τέχνης, που οικειοποιείται μορφές και θέματα από το κλασικό περιεργό σε όλους τους τομείς της εικαστικής δημοσιγρίας, παρέχεται η αφετηρία ιδιαίτερα για την άνθηση των καλλιτεχνικών συναλλαγών αλλά και του εμπορίου της τέχνης. Η επιφρόνη του νέου αυτού στυλ δημοσιογρέψει τη γαλλική πρόκληση του ευρωπαϊκού κλασικισμού, στυλ το οποίο καθορίζει είνας και τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα το ενδιαφέρον των καλλιτεχνών για την έργα της κλασικής αρχαιότητας.

Οι πρωσωπικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες του Caylus δεν περιορίζονται μόνο στην εισαγωγή ενός, θα λέγαμε, επιφανει-

ακού στην αλλά εφθαναν μακρύτερα. Ο Caylus προσπαθούσε, μέσα από νέες επιστημονικές έρευνες της τέχνης και αναπαραστάσεις χαρένων εικαστικών τεχνικών και κατεστραμμένων μνημείων της αρχαιότητας και μέσα από την ανάκληση θεματογραφίας που είχε περάσει στην αφανεία, να δώσει στη διαφανόμενη κλασικιστική μεταρρύθμιση της τέχνης έντονη ώθηση. Παράλληλα, συνεργάζοταν στενά με το πρωστικό των δύο Ακαδημιών που προσαναφέρει. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας αποτελεί η επανανακάλυψη της εγκαυστικής τεχνικής στη ζωγραφική.¹ Στη πλαίσια μιας διάλεξης του, το 1754, στην *Académie des Inscriptions*, αναπαριστάνεται ο Caylus την παραποτάνη τεχνική, παρουσιάζοντας ως παραδειγματικό τον πίνακα «*Antiquaires*» (αρχαιοπώλεις), του Ζοζέφ-Μαρί-Βιέν, έργο το οποίο φιλοτεχνήθηκε στο ζωγράφος αυτός με τις υποδείξεις του ίδιου Caylus. Η επιλογή τού παραπάνω έργου, το οποίο απεικονίζει τη θεά Αθηνά και έγινε από πρωτότυπο της ίδιωτης αρχαιούς συλλογής του Caylus, έδωσε την αφορμή και για μια δεύτερη διάλεξη, η οποία οργανώθηκε το 1755, αυτή τη φορά στην Ακαδημία των Τεχνών, με θέμα: «Η αρχαία ελληνική Μυθολογία, κάτω από την ακριβή παρατήρηση των ενδιμάτων», μια, για εκείνη την εποχή, πλήρης αρχαιολογική παρουσίαση της κάθε εποχής και του αντίστοιχου χώρου, απ' όπου αποκαλύπτονταν νέα στοιχεία για τη σύγχρονη τους τέχνη. Δεν είναι μεγάλη μόνο η συμβολή του για την ανάπτυξη και εξάπλωση του ευρωπαϊκού κλασικισμού, αλλά πολύ περισσότερο η προσφορά του στην Ακαδημία για τον τομέα της αρχαιότητας και τη συγγραφή του ογκώδους έργου του *«Recueil d'antiquités»*, γεγονότα που επιτρέπουν ώστε στον Caylus να θεωρείται και αυτός, δίπλα στον Winkelmann, πατέρας της σύγχρονης κλασικής Αρχαιολογίας. Ο Comte de Caylus, στα πλαίσια των εργασιών του στην *Académie des Inscriptions et Belles Lettres*, γνώριζε να μεταφέρει τις εκτεταμένες του εμπειρίες και να επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται και πρωστεύντων η επιστήμη της αρχαιογνω-

σίας μέχρι τότε -από τον καθαρά δηλαδή συλλεκτικό- φιλολογικό χαρακτήρα, να επεκταθεί σε επίπεδα αισθητικής παρατήρησης και ερμηνείας της αρχαίας ελληνικής τέχνης, η οποία έκανε αργότερα και το Winkelmann στη Ρώμη. Αυτή λοιπόν η επαναστατική, για την εποχή εκείνη, διαδικασία, η οποία προοδεύει σε κάθε έργο τέχνης, αλλά και σε κάθε απόλυτο κεραμικό γεγονός, τη δική του ιστορική-αποδεικτική αξία, χωρίς να χρησιμοποιείται -όπως γινόταν ως τότε- απλά και μόνο ως μέσο εικονογράφησης αρχαίων φιλολογικών συγγραμμάτων, αυτή λοιπόν η διαδικασία είναι που χαρακτηρίζει τις έρευνες του Caylus.

Ακολουθώντας τη νέα του αυτή μεθόδο, παρουσιάσει στα 1744 μια διάλεξη γύρω από είναι αριθμό αρχαίων σφραγιδόλιθων, που ανήκαν στη βασιλική συλλογή αρχαίων αντικειμένων. Οι σφραγιδόλιθοι διπλά σε επιγραφές, νομίσματα και αντικείμενα μικρογιλυπτικής, αποτελούσαν τα αγαπημένα αντικείμενα και θέματα αρχαιολογικής έρευνας του Caylus. Ο Caylus δεν περιορίζεται -όπως περίμεναν από αυτούν οι περισσότεροι- μόνο σε μια φιλολογική ερμηνεία, αλλά μετέφερε τη διαδικασία της τεχνικής της Ιστορίας της Τέχνης στην επιστήμη της αρχαιογνωσίας. Για τον ίδιο, οι σφραγιδόλιθοι αποτελούσαν έργα τέχνης, που του επέτρεψαν να προσεγγίζει τις μορφές τέχνης των διαφόρων εποχών και χωρών, και, συμφωνα με τον ίδιο, είναι αναγκαίο να παρατηρεί κανείς αυτά με βάση τα ίδια κριτήρια με τα οποία παρατηρεί και προσεγγίζει μοντέρνα έργα τέχνης. Ο Caylus προσπάθησε κατά τη διάρκεια της εισήγησής του, με αφετηρία τους παρουσιάζοντας σφραγιδόλιθους, να διαχωρίσει αυτούς που παρουσιάζουν το «ελληνικό» στην από εκείνους που εμφανίζουν το «ρωμαϊκό», χρησιμοποιώντας για το διαχωρισμό αυτόν ένα αρχαιό μοντέλο, μέσα από το οποίο παρουσιάζει τις εκάστοτε αισθητικές δυνατότητες και αντιληφθείς των δύο πολιτισμών, ερμηνεύοντάς τες σε συνδιασμό με τα αντίστοιχα και διαφορετικά πολιτειακά συστήματά τους.²

Ως αποτέλεσμα του μεγάλου αριθμού των διαλέξεων γύρω

από τα θέματα στους τομείς Τέχνη και Ιστορία του πολιτισμού της αρχαιότητας, εκδίδεται το 1752 ο πρώτος τόμος του έργου του "Recueil d'antiquités", έργο το οποίο κάνει γνωστές τις έρευνές του σε ολόκληρη την Ευρώπη. Από εδώ και στο εξής, οι δημοσιεύσεις αποτελούν για τον Caylus το επικεντρό της δημιουργικής του παραγωγής ως το θαύμα του, το 1765, δημοσιεύσεις οι οποίες απέκτησαν μέσα στο 18ο αιώνα αξία και σημασία εφαρμόζονται με αυτήν του Winckelmann και του έργου του "Ιστορία της Τέχνης της αρχαιότητας".

Η μεγάλη σε αριθμό συλλογή του αρχαίων αντικείμενών δεν εξυπρετεύουν τον Caylus – από τις αρχές της δεκαετίας του 1750– μόνο σε αντιρροσωπευτικούς σκοπούς, αλλά του παρέχει και τη μοναδική ευκαιρία τα χρησιμοποιεί στις δημοσιεύσεις του, πλαισώντας τα με χαρακτικά που δημιουργούνται ο ίδιος. Η επιστημονική επεξεργασία από τον ίδιο αξιοποιεί τις μεγάλες υλικές του δαπάνες, και τίποτα δεν φαινόταν να του προσφέρει μεγαλύτερη ικανοποίηση, από το να παρέχει στο κοινό αωδεία, μέσα από τις επιστημονικές του αναζητήσεις. Μετά από κάθε δημοσιεύση, έχαναν τα μεμονωμένα αντικείμενα μέρος της αξίας τους για τον κάτοχο τους, και επειδή του έλειπεν επαρκής αποθεκτικό χώρος, που παραχώρουσε στη βασιλική συλλογή αρχαιοτήτων και έτσι κατέληξαν στις συλλογές αρχαίων εκθεμάτων του στημερινού Μουσείου του Λούβρου.

Τα αναγκά και οι λοιένα αυξανόμενα σε ποσότητα αντικείμενα τα προμηθεύουν στον Caylus συνεργάτες από τη Ρώμη και διαιτέρα ο αβραάς Paolo Maria Paciaudi, ένας ακόμη γνωστός και καταξιωμένος επιστημόνας αρχαιοτήτων. Ο ίδιος πληροφορώντας τον Caylus για όλες τις νέες αρχαιολογικές έρευνες και ανακαλύψεις στην Ιταλία, διαιτερά δε γι' αυτές της Ηράκλειας (Herculanum) και της Πομπηίας, τις οποίες γνωστοποιούσε και σχολίαζε ο Caylus μέσα από σύντομες επιστημονικές πραγματείες. Οι αγοραστικές επιμυλίες που έθετε ο Caylus στους προμηθευτές του εξέπλητταν διαιτέρα τον Paciaudi, γιατί ο Caylus δεν

επιζητούσε να αποκτήσει μόνο πολύτιμα αντικείμενα, αλλά πολύ περισσότερα τέτοιου ειδούς αντικείμενα, τα οποία του παρέχαν νέα εικονογραφικά στοιχεία, πολιτισμικούς τομείς και τεχνικές λεπτομέρειες των αρχαίων πολιτισμών.

Στον πρόλογο του 1ου τόμου του έργου του "Recueil d'antiquités" ο Caylus διατίθεται τη μεθοδολογία που θ' ακολουθούσε σε όλο τον το βιβλίο. Μεταξύ άλλων, γράφει και τα εξής: "Τα παλαιά/ αρχαία μνημεία είναι ασύνθητη, ικανά να διευρύνουν γνώση και επιστήμη. Ερμηνεύουν τα ιδιαίτερα έθιμα και τις συνήθειες, διαφωτίζουν σκοτεινούς και πολλές φορές από τους αρχαίους συγγραφείς πρόχειρα παρουσιάζονται γεγονότα και καταστάσεις, μας παρουσιάζουν την ανάπτυξη των τεχνών μπροστά στα μάτια μας και υπηρετούν εκείνους που ασχολούνται με αυτά, εννοώ τους καλλιτέχνες, παρέχοντας τους μοναδικά πρότυπά τους".

Αριερώνει λοιπόν ο Caylus τις έρευνές του στην τέχνη της αρχαιότητας, την παρουσίαζε ως εκείνο το προστό μέσο για εξερεύνηση των πολιτισμών του παρελθόντος σε όλες τις φάσεις ανάπτυξής τους, όπως η επίσημη και στις αμοιβαίς αλληλοεξαρτήσεις τους, και μέσα από αυτά αποσκοπεί στη δημιουργία ιστορικής συνειδητότητας για τον πολιτισμό και τη ζωή του παρόντος. Ο ίδιος στους καταλόγους των δημοσιεύσεών του περιορίζονταν σε αντικείμενα γλυπτικής και ζωγραφικής καθώς και της καθημερινής ζωής, αντικείμενα που είχε πάντοτε μπροστά στα μάτια του. Αυτού του ειδούς η διαδικασία βαθηδύσεως του ίδιου να αποφύγει συνηθισμένα λάθη αρχαιοπαλάων, λάθη τα οποία απορρέουν, της περισσότερες φορές, από ανεπαρκείς πληροφορίες και άγνοιες δύον αφορά τα ίδια τα αντικείμενα. Στην παραπάνω μεθοδολογία του δεν έμεινε απόλυτα σταθερός και πιστός. Δεν ήταν λίγες οι φορές όπου αργότερα ο Winckelmann υποδεικνύει με ικανοποίηση ποικιλά λάθη του.

Η μεθοδολογία που διαφαίνεται στο έργο του απορρέει από τις εμπειρίες των τότε καταξιωμένων φυσικών επιστημόνων. Την ιδιωτική του συλλογή αρχαιοτήτων συγκρίνει ο Caylus μ' ένα ερ-

γαστήριο φυσικής, στο οποίο καταλήγει μεσά από σύγκριση όσο το δυνατόν περισσότερων αντικειμένων της ίδιας κατηγορίας σε πορίσματα γύρω από τη χρήση, την εικονογραφία και τυπολογία τους, καθώς και το εικαστικό πλαίσιο ανάπτυξης, στο οποίο δημιουργήθηκαν.

Σε ό,τι αφορά τη μεθοδολογία που ακολουθεί, συμπληρώνει ο ίδιος τα εξής: "Μπορεί κανείς να εξετάσει με μεγάλη επιμέλεια πολλά μνημεία, ανακαλύπτοντάς έτοι μια χρησιμότητα τους, καθώς η έρευνα πολλών επιδράσεων της φύσης ταξινομείται, καταλήγοντας πάντοτε στις αφορμές και τις απίες. Η μεθόδος αυτή περιέχει αυστηνήτα πολλά εξαιρετικά στοιχεία, τόσο για τους εραστές της αρχαιότητας όσο και για τους φίλους της φύσης".

Η θεμελική θέση του για την εικόνα της αρχαιότητας, που αφορούσε την ιστορική ανάπτυξη της τέχνης της αρχαιάς εποχής, δεν στάθμευ συναντόταν να αποτινθεί συνολικά στη σειρά και στη μορφολογική επεξεργασία των μεμονωμένων αντικειμένων στους επτά τόμους του έργου του "Recueil d'antiquités". Η διαρκής διαδικασία της συλλογής και οι διυσχέρειες που συνοδεύουν την απόκτηση κάθε υλικού δεν έδωσαν την ευκαιρία στο συγγραφέα να επανερχεται σε μια ηδη υπάρχουσα και πλήρη συλλογή, κάτιο το οποίο ήταν εφικτό για τον Winckelmann στη Ρώμη και για το έργο του "Ιστορία της Τέχνης της αρχαιάς εποχής".

Παρ' όλα αυτά, η διάρθρωση και δομή του έργου του "Recueil d'antiquités" αποτέλεσε υπόδειγμα για καταλόγους αρχαιοτήτων που εκδόθηκαν αργότερα. Κάθε τόμος από τους επτά είχε διαφορετική εισαγωγή, στην οποία παρουσιάζονται και συζητώνταν διάφορα ζητήματα γύρω από τα θέματα της αρχαιάς ελληνικής τέχνης. Την εισαγωγή αυτή ακολουθούσαν αρχικά τεσσερά και αργότερα πέντε υποκεφαλία, αφιερωμένα στην αιγυπτιακή, ετρουσκική, ελληνική και γαλλορωμαϊκή τέχνη. Στο σημείο αυτό αφιέρωντας ο Caylus ένα θεωρητικό πρόλογο, γενικές παραπορήσεις και ποικίλα ερωτήματα γύρω από τον πολιτισμό και τις πολιτισμικές σχέσεις και εξαρτή-

σεις των παραπάνω λαών.

Ο καθαυτό κατάλογος περιείχε τις περιγραφές των αντικειμένων, από τα οποία αποτύπωνε τουλάχιστον μία άποψή τους. Η ερμηνεία, η αξιολόγηση και οι πληροφορίες για την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν τα αντικείμενα (υλικό, μέγεθος κλπ.) ακολουθούσαν ένα αξιοχήλευτο και υποδειγματικό για εκείνη την εποχή σύστημα. Τα αντικείμενα που παρουσιάζονταν έδιναν την ευκαιρία στον Caylus να προβαλεί σε μακροσκελείς αναφορές γύρω από τα εικονογραφικά, αισθητικά-στυλιστικά και ιστορικά στοιχεία, ή ακόμη σε αναφορές γύρω από το υλικό και την τεχνική επεξεργασίας των αντίστοιχων έργων τέχνης και αντικειμένων.

Το μοντέλο επεξεργασίας της αρχαιότητας ελληνικής τέχνης του Caylus διέφερε συστατικά από αυτό του Winckelmann. Τα δύο αυτά αποκλίνοντα μοντέλα αποτελούσαν για την εποχή τους τα γνωστότερα και με μεγάλη επιρροή συστήματα του πρώιμου κλασικισμού. Και τα δύο αυτά μοντέλα καθορίζουνται από τα πολιτικά ίδεων των συγγραφέων τους. Εξήραν και υπερτονάζαν την τέχνη της κλασικής Ελλάδας, με τον ιδεαλισμό ως το απώτερο και ουσιαστικό στοιχείο της, και αξιολογούσαν τις επιδόσεις των Ρωμαίων πολύ αρνητικά. Ενώ ο Winckelmann δεν ήθελε να αναγνωρίσει κανέναν άλλον αρχαίο πολιτισμό ως συγκρίσιμο με τον αρχαίο ελληνικό, και είχε ως αφετηρία του τη θεμελική θέση πως κάθε πολιτισμός της αρχαιότητας αναπτύχθηκε αρχικά μόνος του και ανεπηρέαστος από άλλους, ο Caylus αναγνωρίζει στην Αιγύπτῳ έναν δεύτερο εξέχοντα πολιτισμό της αρχαιότητας. Το συντηρητικό πολιτειακό σύστημα των Αιγυπτίων φαίνεται πιο αντιπροσωπευτικό στον αριστοκράτη Comte de Caylus από τι αυτό των Ελλήνων. Η ερμηνευτική του μέθοδος στηρίζεται στη θεωρία της αμοιβαίας εξάρτησης των πολιτισμών μεταξύ τους, άλλα και της κοινής προέλευσης και επιρροής τους από τον πολιτισμό των Αιγυπτίων.

Ο ίδιος διατυπώνει: "Παρατηρεί κανείς ότι οι Αιγύπτιοι είναι διαπαιδαγωγημένοι με τον απόλυτο χαρακτήρα του μνημειακού-με-

γαλειώδους της τέχνης και ότι αυτός ο χαρακτήρας μεταφέρεται από εκεί στους Επρούκους, οι οποίοι όμως εμφανίζονται περισσότερο λεπτολόγοι σε ό,τι αφορά τα μικρότερα μέρη (τις λεπτομέρειες), με αποτέλεσμα ν' απονήσει ο μνημειακός χαρακτήρας της τέχνης". Παρατηρεί κανεὶς παραπέρα πάνω μεταφέρεται αυτή στην Ελλάδα, όπου η τέχνη και η επιστήμη, σε συνδυασμό με μια πολυπόταστη διαδικασμό, αγγίζει την ψηφλότερη κορυφή της τελείωσής τας, και τέλος μεταφέρεται στη Ρώμη, η λάμψη της οποίας οφείλεται σε ένεν Βοήθεια, ώσπου στο τέλος, και αφού αντιστάθηκε για αρκετόν καιρό στους βαρβάρους, με την παρακμή και άλωση της αυτοκρατορίας περνάει και αυτή στην ολοκληρωτική παρακμή¹.

Τούτο ο Caylus ούσα και ο Winckelmann ενδιαφέρονταν, οι καθένας από τη μεριά του, για τις έρευνες και τα πορίσματα του άλλου. Ο Caylus μετέφερε και δημοσίευσε στα γαλλικά εργασίες του Winckelmann καθώς και άλλα κείμενα, όπως για παράδειγμα τις ελληνικές αρχετοποιίες απόφευκες του Julien David Leroy, τη χρονιά του 1758. Ο Winckelmann περίμενε με μεγάλη περιέργεια τη δημοσίευση των τόμων του έργου "Recueil d'antiquités". Κατάπληξη προκαλεί το γεγονός ότι ο Winckelmann ούτε αναφέρει καν το όνομα του Comte de Caylus στον πρόλογο του έργου του "Ιστορία της τέχνης της αρχαιότητας", όπου διατυπώνει την άποψή ότι το έργο του αποτελεί παραδηλάτη επισκόπηση των μοντέλων και μεθόδων επεξεργασίας και ανάλυσης της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Οι δύο ανταναγνωστές αρχαιολόγοι συνέβαλλαν, από τα μέσα του 18ου αιώνα και ύστερα, μεταξύ από τις ερευνητικές τους αναζητήσεις και τις μεθοδολογικές τους διατυπώσεις, ουσιαστικά στην ανάπτυξη της αρχαιογνωσίας και τη θεμελίωση της σύγχρονης Αρχαιολογίας.

Σημειώσεις

1. Οι πληροφορίες και παρατηρήσεις που ακολουθούν προέρχονται στο μεγαλύτερο τους μέρος από τον κατάλο-

yo: *Roemische Skizzen. Zwischen Phantasie und Wirklichkeit*. Philipp von Zabern Verlag, 1988, σσ. 17 κ.ε.

2. Johann Joachim Winckelmann, *Kunstgeschichte des Alterums*, 1764.

3. Οι ομιλητικότερες αναφορές γύρω από το πρόσωπο του Caylus βρίσκονται στα παρακάτω δημοσεύματα:

- Serge Rocheblave, *Essai sur le Comte de Caylus*, Paris 1889.

- Amilda A. Pons, «Essai sur le Comte de Caylus», στο *Comte de Caylus, Voyage d'Italie*, Paris 1914.

- Jean Babelon, «The Comte de Caylus and the Cabinet des Médailles at the Bibliothèque National», στο *Connaisseur* 148, 1961, σσ. 92-99.

- Jacques Guillerme, «Caylus "technologue". Note sur les commencements problématiques d'une discipline», στο *Revue de l'art* 60, 1983, σσ. 47-66.

- D. Syndram, "Das Aegyptenbild im europäischen Klassizismus bis 1800", Diss. 1989.

- D. Syndram, στο *Roemische Skizzen*, ό.π., σσ. 17 κ.ε.

4. Εγκαυστική τεχνική, γνωστή ήδη από την κλασική αρχαιότητα. Τεχνική κατά την οποίας "συνδέεται" των χρωστικών ουσιών χρησιμοποιείται κερί.

5. Joseph-Marie Vien (Βιέν Ζοζέφ, 1716-1809), Γάλλος ζωγράφος, διασημός στην εποχή του και ως δασκαλός. Έγραψε αρκετά χρόνια στη Ρώμη, όπου και επηρεάστηκε από το νεολασικισμό του τέλους του 18ου αιώνα.

6. Comte de Caylus, *Sammlung von aegyptischen, etruschen, griechischen und römischen Alterthümern*, Nürnberg 1766, σσ. 1 κ.ε.

7. Ο.π., σελ. 3.

8. Ο.π., σελ. 7.

One or Two Are the Fathers of Classical Archaeology?

A. Andreou

All scholars admit that J.-J. Winckelmann is the father of Classical Archaeology, however few know the relevant contribution of Count de Caylus during the 18th century. His rich personality led him to take progressive for his time, reformative positions that laid the foundations for the modern approach of ancient Greek art.

As regards the efforts of the two aforementioned scholars for the scientifically documented dating of the history of Greek art, it would only be fair Winckelmann and Count de Caylus to be considered equal.